

Abstrakt

Veřejná správa je při výkonu své činnosti vázána platnými právními normami. Dojde-li k porušení práv, plynoucích jednotlivci z právního řádu České republiky, je každému zaručen stanovený postup a tomu odpovídající příslušné právní mechanismy vedoucí k nápravě namítané činnosti, případně nečinnosti, orgánů veřejné správy. Nadto je za splnění podmínek stanovených Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod jednotlivci umožněno požádat Evropský soud pro lidská práva o přezkoumání napadeného aktu, na který je v rámci vnitrostátního práva nahlíženo jako na akt konečný.

Předmět zkoumání této disertační práce je zaměřen zejména na analýzu konkrétních právních prostředků ochrany práv ve veřejné správě a jejich vzájemný vztah v rovině právní úpravy *de lege lata*. Neopominutelnou součástí práce je i zhodnocení vlivu soudní judikatury nebo nauky, včetně uvedení vlastních poznatků z praxe, zejména pokud jde o oblast správního řízení.

V práci se zaměřuji na problematiku ochrany veřejných subjektivních práv. Z tohoto důvodu je právním prostředkům, jež mají za cíl poskytnout ochranu práva v objektivním smyslu (tj. například kontrola veřejné správy či správní dozor), věnován prostor pouze v minimálním rozsahu.

Nicméně práce se zabývá i aspekty některých dozorčích prostředků, byť se jedná o prostředky právně nenárokové, spojené s uvážením správního orgánu. Lze v této souvislosti konstatovat, že rovněž prostřednictvím některých těchto pomocných, respektive podpůrných prostředků může být významným způsobem přispěno k dosažení nápravy konkrétních práv jednotlivce.

Před přistoupením k samotné analýze právních prostředků je nutné se nejprve seznámit s naukou podávanými jednotlivými přístupy k ochraně práv ve veřejné správě, včetně jejich vzájemné komparace u mnou zvolených tří autorů. Na základě sloučení jednotlivých přístupů lze odvodit obecný systém nejvýznamnějších tzv. právních záruk.

V tomto smyslu dominuje práci přístup V. Sládečka, jenž se na danou problematiku dívá z pohledu jednotlivce, který se nachází v určité životní situaci a snaží se v rámci správního řízení dosáhnout pro něj pozitivního výsledku. V případě neúspěšného opravného prostředku zaměřuje odvolatel pozornost na oblast následné soudní ochrany, včetně možnosti využít ochrany v rámci evropského standardu ochrany práv.

Jelikož je daný přístup základem struktury této práce, věnuji se postupně problematice ochrany práv ve správním řízení, následně pak ochraně práv v rámci správního a následně ústavního soudnictví, včetně možnosti využít za určitých podmínek podání stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva. Podání této stížnosti však již přesahuje vnitrostátní dimenzi.

V části věnující se ochraně práv ve správním řízení je nejprve vytvořen souhrnný katalog těchto procesních práv účastníka řízení, a to s důrazem mimo jiné na tzv. *fair proces*. Dále je objasněna zejména problematika práv prostřednictvím podání řádných a mimořádných opravných prostředků. Závěrem tohoto bloku je pojednáno i o shora zmíněných dozorčích prostředcích, byť tyto zcela nesouvisí s tématem práce.

V práci je však určitý prostor věnován i tzv. jiným prostředkům ochrany práv ve veřejné správě, které lze označit za jakousi souhrnnou oblast. V tomto smyslu je zmíněna zejména problematika práva na informace, instituce Veřejného ochránce práv, ochrana poskytovaná v rámci tzv. policejního práva a ochrana práv v rámci ochrany osobních údajů.

V rámci navazující soudní ochrany ve správním soudnictví se práce zaměřuje na ochranu práv prostřednictvím žaloby proti rozhodnutí správního orgánu, žaloby proti nečinnosti správního orgánu a žaloby proti nezákonnému zásahu, pokynu nebo donucení správního orgánu. Závěrem této části je věnován prostor mimořádným opravným prostředkům, tj. kasační stížnosti a obnově řízení.

S ohledem na skutečnost, že relevantní právní úprava doznala s účinností od 1. ledna 2012 relativně významných změn, je posouzen rovněž dopad novely soudního řádu správního na problematiku vztahující se k tématu práce.

V případě, že není žalobce úspěšný při vymáhání svých práv v rámci ochrany poskytované mu v rámci správního soudnictví, má možnost bránit se prostřednictvím ústavní stížnosti, která směřuje zpravidla vůči pravomocnému rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti. Nelze však vyloučit i situaci, že ústavní stížností bude napadáno přímo pravomocné rozhodnutí správního orgánu, které je z přezkumu ve správním soudnictví vyloučeno zvláštním zákonem. Právě rozhodovací pravomoc Ústavního soudu o ústavních stížnostech proti pravomocným rozhodnutím, opatřením a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod je svým rozsahem největší.

V souvislosti s ústavní stížností je významná i skutečnost, že spolu s ústavní stížností proti rozhodnutí nebo jinému zásahu orgánu veřejné moci lze podat návrh na zrušení právního předpisu, respektive jeho konkrétního ustanovení, jehož uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti.

Po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků a za dalších podmínek stanovených Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod má stěžovatel možnost podat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva na porušení jejích jednotlivých ustanovení. Nutno podotknout, že daný prostředek je ze strany stěžovatelů využíván relativně často, zejména pokud jde o stížnosti na průtahy v řízení. V této části práce je zmíněn rovněž významný vliv judikatury Evropského soudu pro lidská práva v kontextu zaručení práva na tzv. *fair proces*.

Cílem práce není pouze hodnotit platnou právní úpravu právních prostředků ochrany práv, označit její problémové oblasti a doporučit případná řešení, ale také pokusit se o vytvoření relativně uceleného přehledu právem nabízených prostředků ochrany práv ve veřejné správě.

Zjištění vyplývající z provedené analýzy by měla potvrdit, a nebo vyvrátit hypotézu, že stávající právní úprava zaručuje jednotlivci disponovat vhodnými a zejména účinnými právními prostředky ochrany práv ve veřejné správě. V příslušných částech práce jsem se v závislosti na závěrech týkajících se uvedené hypotézy snažila uvádět případná doporučení a návrhy *de lege ferenda*.